

LEGĂMÂNT & DIALOG

UN STUDIUL AL PERICOPEI
CU RABINUL SACKS

ת"וב

Terumah 5779

Traducere: Magda Kupferberg

O casă mobilă

Pericopa Teruma descrie construcția Tabernacolului, prima casă de cult colectivă din istoria poporului Israel. Prima, dar nu și ultima, fiind succedată de Templul de la Ierusalim. Și aș vrea să ne concentrăm atenția asupra aceluși moment din istoria evreiască ce reprezintă spiritualitatea iudaică în cel mai mare declin și totodată pe cele mai înalte culmi: momentul distrugerii Templului.

Este greu să înțelegem dimensiunea crizei în care distrugerea Primului Templu a aruncat poporul evreu. Însăși existența sa se baza pe relația cu Dumnezeu, simbolizată de serviciul divin ce avea loc zilnic la Ierusalim. Cucerirea babiloniană din anul 586 î.e.a. nu a însemnat pentru evrei doar pierderea meleagurilor și a suveranității. Să piardă Templul a fost ca și cum și-ar fi pierdut speranța. Deoarece speranța și-o puneau în Dumnezeu și cum se puteau întoarce către Dumnezeu, când chiar locul de oficiere a serviciului divin se afla în ruine? Un document a consemnat foarte vivid starea sufletească a evreilor de la acea vreme, unul dintre cei mai faimoși psalmi:

Pe malul râului Babilonului, ședeam jos și plângeam, când ne-am adus aminte de Sion... Cum să cântăm cântarea Domnului în pământ străin? (Psalmul 137)

Acela a fost momentul când a început să se contureze un răspuns. Templul nu mai era în picioare, dar amintirea sa a rămas vie, iar această amintire era suficient de puternică pentru a-i aduce pe toți evreii împreună, pentru a realiza un serviciu divin colectiv. În exil, în Babilon, evreii au început să se adune, să interpreteze Tora, să articuleze o speranță colectivă a reînțoarcerii și să rememoreze Templul și serviciile pe care le efectuau în el.

Profetul Ezekiel a fost unul dintre cei care a conturat o viziune a reînțoarcerii și lui îi datorăm prima referință indirectă la o instituție radical diferită, ce a ajuns în cele din urmă să fie cunoscută sub denumirea de Beit Kneset, sinagoga: "La aceasta să zici: Așa zice Domnul Dumnezeu: Deși i-am depărtat printre popoare și deși i-am risipit prin țări, totuși am devenit pentru ei un lăcaș sfânt [Mikdash me'at] în acele țări unde au mers." (Ezechiel 11:16). Sanctuarul central a fost distrus, însă un mic ecou, o miniatură, a rămas.

Sinagoga este unul dintre cele mai remarcabile exemple de *itaruta de'letata* "o deșteptare pornită de jos." A apărut, nu prin cuvintele spuse de Dumnezeu poporului Israel, ci prin cuvintele spuse de poporul Israel lui Dumnezeu. Nu este nicio sinagogă în Tanach, nicio poruncă de a contrui case de rugăciune la nivel local. Din contra, în măsura în care Tora ne vorbește despre "casa Domnului" se referă la un Sanctuar central, accentul se pune pe serviciul divin colectiv al poporului ca întreg.¹

Tindem să uităm cât de profund a fost conceptul de sinagogă. Profesorul M. Stern scria "prin instaurarea sinagogilor, iudaismul a declanșat una dintre cele mai mari revoluții în istoria religiei și a societății, căci sinagoga era un mediu complet diferit pentru serviciul divin, un model necunoscut nicăieri altundeva înainte"² A devenit, potrivit lui Salo Baron, instituția prin intermediul căreia comunitatea aflată în exil "și-a mutat complet atenția de la un loc al serviciului divin, Sanctuarul, la o adunare a credincioșilor, congregația, ce se adună în orice moment și în orice loc în lumea largă a Domnului."³ Sinagoga a devenit Ierusalimul exilului, casa sufletului evreiesc.

¹ Samuel II 7:27; Regi I 6:1ff, 8:27; Cronici I 22:1, etc.

² H.H. Ben-Sasson, ed., *A History of the Jewish People* (Harvard University Press, 1976), 285.

³ Salo Baron, *The Jewish Community* (Jewish Publication Society of America, 1945), 1:62.

Aceasta era exprimarea supremă a moneteismului – faptul că oriunde ne adunăm pentru a ne întoarce sufletele către cer, acolo poate fi găsită Prezența Divină, căci Dumnezeu este pretutindeni.

De unde a venit această idee care a schimbat lumea? Nu a provenit din Templu, ci dintr-o instituție mult mai timpurie, descrisă în pericopa acestei săptămâni: Tabernacolul. Esența sa era faptul că era mobil, creat din grinzi și hângi ce puteau fi dezmembrate și cărate de către Leviți de-a lungul călătoriei israeliților prin pustietate. Tabernacolul, o structură temporară, s-a dovedit a avea un impact permanent, în timp ce Templul, destinat spre a fi permanent, s-a dovedit a fi temporar – până când, așa cum rostim în rugăciunile zilnice, va fi reconstruit.

Mult mai semnificativă decât structura fizică a Tabernacolului era structura metafizică. Însăși idea că cineva poate contrui o casă pentru Dumnezeu părea absurdă. Conceptul de spațiu sacru era lesne de înțeles dintr-o perspectivă politeistă asupra lumii. Zeii erau pe jumătate umani. Aveau locuri unde puteau fi întâlniți. Monoteismul a smuls această idee din rădăcini și nicăieri nu este mai elocvent ca în Psalmul 139:

*Unde mă pot duce departe de Duhul Tău?
Și unde pot fugi de Prezența Ta?
Dacă mă voi sui în cer, Tu ești acolo;
Dacă mă voi culca în adâncimi, iată-Te și acolo;*

De aici și întrebarea adresată de cel mai înțelept rege al Israelului, Solomon: “Oare să fie adevărat că Domnul va locui pe pământ? Cerurile și cerurile cerurilor nu pot să Te cuprindă, cu atât mai puțin acest templu pe care l-am zidit numelui Tău!” (Regi I 8:27)

Aceeași întrebare este formulată în numele lui Dumnezeu de către unul dintre cei mai mari profeți ai Israelului, Isaia:

*Cerul este tronul Meu
și pământul așternut picioarelor Mele.
Ce fel de casă Îmi veți zidi voi?
Ce loc Mi-ați putea voi da ca locuință? (Isaia 66:1)*

Însuși conceptul de a construi o locuință într-un spațiu finit pentru o prezență infinită pare o contradicție în termeni. Răspunsul, uimitor prin profunzimea sa, apare la începutul pericopei acestei săptămâni: “Ei vor face un Sanctuar pentru mine și Eu voi locui în ei [betokham]” (Exodul 25:8). Misticii evrei au evidențiat cât de neobișnuită este această frază din punct de vedere lingvistic. Ar fi trebuit să fie scris “voi locui în acesta”, nu “voi locui în ei”. Explicația este că Prezența Divină locuiește nu într-o construcție, ci în constructorii ei; nu într-un loc fizic, ci în inimile oamenilor. Sanctuarul nu era un loc în care, în mod obiectiv, existența Prezenței Divine era mai concentrată decât oriunde altundeva. Mai degrabă, era un loc a cărei sfințenie avea efectul de a deschide inimile către Cel Slăvit acolo. Dumnezeu există pretutindeni, dar noi nu simțim prezența sa în același mod oriunde. Esența sințeniei este aceea că e un loc unde punem deoparte toate dispozitivele și dorințele pentru a intra într-un spațiu pus deoparte doar pentru Dumnezeu.

Dacă conceptul Mishkanului, a Tabernacolului, este acela că Dumnezeu locuiește în inima omului oricând aceasta se deschide fără rezerve către ceruri, atunci locul fizic este irelevant. Astfel, șapte secole mai târziu a apărut sinagoga: declarația supremă a ideii că Dumnezeu este pretutindeni, la El se poate ajunge de oriunde. Consider emoționant că structura fragilă descrisă în pericopa acestei săptămâni, a devenit inspirația unei instituții care, mai mult decât oricare alta, a ținut poporul evreu viu timp de mai bine de două mii de ani de exil – cel mai lung dintre drumurile prin pustietate.

Shabbat Shalom

Pentru mai multe articole ale Rabinului Sacks,
vă invităm să vizitați www.rabbisacks.org

© Rabbi Sacks • Toate drepturile sunt rezervate
Biroul Rabinului Sacks este susținut de The Covenant & Conversation Trust